

## Nils Erik Enkvist 1925–2009



Akateemikko Nils Erik Enkvist kuoli Helsingissä 26.5.2009. Helsingissä hän oli myös syntynyt 27.9.1925. Akateemikon arvonimen hän sai vuonna 1990.

Enkvist syntyi kaksikieliseen perheeseen. Suoritettuaan ylioppilastutkinnon Töölön yhteiskoulussa 1943 hän sai kutsun sotapalvelukseen, missä hän toimi mm. ilmatorjuntapatterin tulenjohtajana. Kotiutuksen jälkeen huhtikuussa 1945 hän ryhtyi opiskelemaan fonetiikkaa sekä englantilaista ja germaanista filologiaa Helsingin yliopistossa. Vuosina 1946–1948 Enkvist sai ensimmäisten eurooppalaisten joukossa mahdollisuuden opiskella Yhdysvalloissa. Michiganin yli-

opistossa hänen opettajinaan olivat mm. Bernard Bloch, Hans Kurath ja Albert H. Marckwardt. Lukuvuoden 1949–1950 Enkvist opiskeli Lontoon yliopiston University Collegessa.

Filosofian tohtoriksi Enkvist väitteli 1952 Helsingin yliopistossa väitöskirjalla *Caricatures of Americans on the English stage prior to 1879*. Teos kuuluu niiden harvinaisten väitöskirjojen joukkoon, joista on julkaistu toinen painos (1968). Toinen merkittävä kirjallisuudentutkimukseen kuuluva tutkielma hänen varhaistuotannossaan on *American humour in England before Mark Twain* vuodelta 1953. Hänen muukin 1950-luvun tuotantonsa on laajasti

tulkiten filologista. Kolmas varhainen monografia on *The seasons of the year: Chapters on a motif from Beowulf to the Shepherd's Calendar* (1957). Laajalti siteerattu on hänen Geoffrey Chaucerin elämäkertansa vuodelta 1964.

Elämäntyönsä Enkvist teki Åbo Akademiassa, mihin hänet rekrytoitiin englannin kielen ja kirjallisuuden vt. professoriksi 1952. Vuonna 1957 hänet nimitettiin viran vakinaiseksi haltijaksi. Vuosikymmeniä jatkuneessa tutkimus- ja opetustyössään hän yhdisti yhä enemmän filologian ja kirjallisuudentutkimuksen aineksia lingvistiikkaan, ja hänen merkittävimmät tieteelliset tuloksensa kuuluvatkin tyylioppiin ja tekstilingvistiikkaan. Essee ”On Defining Style” ilmestyi Oxford University Pressin kustantamassa kokoomateoksessa 1964, ja siitä tuli heti klassikko, joka käännettiin espanjaksi, portugaliksi ja saksaksi. Syventyminen tyylin olemukseen ja stilistiikan kehittämiseen kielentutkimuksen haarana johti hänen pääteokseensa *Linguistic stylistics*, jonka Mouton julkaisi 1973. Ruotsinkielinen rinnakkaisversio *Stilforskning och stilteori* ilmestyi Gleerupsin kustantamana vuonna 1974.

Enkvist kertoi saaneensa merkittävimmän tieteellisen ideansa eräänä yönä vuonna 1965. Hän oivalsi, etteivät tyylin merkittävät operoi pelkästään yksittäisissä virkkeissä, vaan lauseiden ja virkkeiden sekä niiden sidosten välisesti. Tämän oivalluksen myötä hänestä tuli yksi eurooppalaisen tekstilingvistiikan keskeisistä pioneereista. Kolmivuotiskaudeksi 1974–1977 Enkvist sai Suomen Akatemian tutkijaprofessorin (vastaa nykyistä akatemiaprofessuuria), ja hän saattoi omistautua tutkimustyölle. Keskeisiä tutkimusaiheita olivat tekstistrategiat, teemadynamiikka, koherenssi, sanajär-

jestykseen vaikuttavat tekstuaaliset tekijät sekä tekstuaalisen hyväksyttävyyden ja kontekstitekijöiden suhde. Yhteenvedo Enkvistin ajattelusta ilmestyi oppikirjana *Tekstilingvistiikan peruskäsitteitä* vuonna 1975.

Muodollista jatkoa tutkijaprofessorikaudelle tuli vuonna 1985, kun Åbo Akademi kutsui Enkvistin erityiseen uuteen tutkijaprofessorin virkaan, alana ”stil och textforskning, särskilt engelsk, med en viss undervisningsskyldighet inom forskarutbildningen”. Tästä virasta hän jäi eläkkeelle vuonna 1988.

Enkvist oli myös soveltavan kielitieteen suomalainen pioneeri. Jo vuonna 1953 hän piti esitelmän englannin kielen opettajille nauhurin käytöstä vieraan kielen opetuksessa. Yhdessä Eino Miettisen kanssa hän julkaisi vuonna 1960 *Englannin kieliopin korkeakouluille ja opettajille*. Vuonna 1963 ilmestyi kontrastiivinen artikkeli englannin ja suomen vokaalien oppimisvaikeuksista. Foneettisten tieteidien neljännessä maailmankokouksessa Helsingissä 1964 hän puhui transkription valinnasta vieraiden kielten opetuksessa.

Vuonna 1961 Enkvist perusti Åbo Akademiin ensimmäisen tutkimusryhmänsä, todennäköisesti Suomen kielitieteiden ensimmäisen; tutkimuskohteena oli soveltava kielitiede (Arbetsgruppen för tillämpad lingvistik). Ryhmä julkaisi AFTIL-nimistä monistesarjaa, sekin todennäköisesti laatuaan Suomen kielitieteiden ensimmäinen. Vuonna 1970 Enkvist oli aloitteellinen perustettaessa Suomen soveltavan kielitieteen yhdistystä AFinLaa. Samana vuonna hän opetusministeriön toimeksiannosta laati yhden miehen komiteana suunnitelman korkeakoulujen käytännön kielinopetuksen järjestelyistä – tästä saivat alkunsa korkeakoulujen kielikeskukset.

Enkvist toimi Åbo Akademin rehtorina 1966–1969, kanslerina 1990–1991 ja korkeakouluneuvoston jäsenenä sekä sen humanistisen jaoston puheenjohtajana 1970–1972. Rehtorikausi ja korkeakouluneuvoston jäsenyys osuivat korkeakoulu- ja yleispoliittisesti turbulenteihin kausiin, joita Enkvist ei myöhemmin muistellut hyvällä.

Hänen kansainväliset kontaktinsa ja käytännön kielitaitonsa olivat vertaansa vailla. On sanottu, että hän puhui idiomattisempaa englantia kuin syntyperäiset kielen puhujat. Vuosikymmenten varrella Enkvist luennoi yli sadassa ulkomaisessa yliopistossa, toimi vierailevana professorina UCLA:ssa, sai kolme kutsua ulkomaisiin professuureihin ja neljän yliopiston kunniaohtorin arvon (Indiana, Poznań, Purdue, Tukholma), oli Academia Europaean perustajajäsen 1988 ja toimi niin Suomen Tiedeseuran, Societas Linguistica Europaean kuin Fédération Internationale des Langues et Littératures Modernes -yhdistyksen puheenjohtajana.

Enkvistin sosiaalinen mielenlaatu toteutui tutkimusryhmissä, joiden avulias

ja värikäs johtaja hän oli: 1960-luvulla AFTIL-ryhmä, 1970-luvulla tekstilingvistiikan tutkimusryhmä, 1980-luvulla tyylin ja tekstin tutkimusryhmä. Ryhmien toiminnassa korostuivat teoreettinen avoimuus ja monikielisyys, joka näkyi sekä osanottajien taustoissa ja tutkimuskohneiden valinnassa että arkikeskustelussa. Oppilaiden menestyminen oli Enkvistille ilon aihe; professoreiksi edenneiden luku on yltänyt toiselle kymmenelle.

Nils Erik Enkvist oli poikkeuksellisen vahva akateeminen vaikuttaja. Hän oli myös jazzpianisti ja seuramies, jolla oli tarjota anekdootteja ja sutkauksia joka tilanteeseen, kuten ”Linguists are frequently wrong but never in doubt”. Hänen lukuisa ystäväjoukkonsa näki hänessä harvinaisen yhdistelmän intellektuaalista terävyyttä, itsevarmaa toimintakykyä, huumoria ja koskettavaa inhimillisyyttä.

FRED KARLSSON  
fgk[-]@ling.helsinki.fi

---

1. Sähköpostiosoitetta kirjoittaessasi poista hakasulkeet ja niiden sisältämät merkit.